

לְזִקְסִיקָּג

זָוֶן דַּעֲרֵן נַיְלָר יְדִינְשָׁעֵר לְטַעַר אַטְזָר

דריטער באָנד

ה — ח

אַלְוֹעַלְטַלְעָכָנוּ יִדְישָׁן קָלוֹטָוָר קָאנְגָּרוּס
[פֿאָרָאַיְיךְ טַמִּיכָּא]
נוֹזִיאָרָק

LEKSIKON FUN DER NAYER YIDISHER LITERATUR

BIOGRAPHICAL DICTIONARY
OF MODERN YIDDISH LITERATURE

שער-בלט: ש אוֹלֶ ר אַסְקִין

Copyright 1960 by CONGRESS FOR JEWISH CULTURE, INC.
25 East 78 Street, New York 21, N.Y.

Supported by the
Conference on Jewish Material Claims Against Germany
through a grant from its
Cultural And Educational Reconstruction Fund

PRINTED IN THE UNITED STATES OF AMERICA
MARSTIN PRESS, INC., NEW YORK
I. LONDON, President

רְעֵד אַקְצִיעַ:

אפרים אויערבאָד   משה שטראָקמאָן

יצחק כארלאָש
רעדאָקצְיוּעַ-סְעַךְ-רְעַטָּאָר

מֵיְתָאָרְבָּעָמְעָרְבָּ
אוֹן זְיֻעָרָעָ דְּאַשְׁוִירְתִּיבָּות
אוֹנְטָחָרְ דְּיַ בְּוֹאָגְרָאָפְּיָיטָ:

זִינּוֹגְ דִּיאָמָאנְט	—	ל. ל.
בְּרוֹךְ טְשׁוּבִינְסְּקִי	—	ב. ט. ש.
יעַקְבָּ פְּהָן	—	י. כ.
יצְחָקְ כָּאֶרְלָאָש	—	י. כ.—ש.
אַרְ. מְלָאָכִי	—	א. ה. מ.
בְּנִימִיןְ עַלְיִם	—	ב. ע.
אַלְעַקְסָאַנְדְּרָ פָּאָמְעָרָאָנְץ	—	א. פ.
חַיִּים־לְיִיבְ פּוֹקָס	—	ח. ל. פ.
לְיִזּוּרְ רָאָן	—	ל. ג.

געישאָן" פּוֹן קַאֲרְדִּיףּ (סָאוּט וּוּילִיסֶם). אֵשְׁטַמִּיךְ צִוְּיט
אייז אַלְעַז גַּעֲנָגָנָגָנוּ בְּשָׂרוֹה אַיְזָן זַ'סְ לְעָבָן, אֲבָעָר דָּאָזָן
הָאָתָם עַר זַיְד צַעֲקָרְגַּט מִיטָּזָנוּ קְהִילָה, אַיְז אַרְבָּעָר
גַּעֲפָרָן קִיּוֹן לְאַנְדָּרָן, וּוּאוֹ עַר הָאָתָם גַּעֲנִירְנְדָעָט אַ
צִוְּינִיסְטִישָׁע, "אַחֲזָה" (פּוֹן 70 מִיטְגְּלִידָעָר), אַיְז, וּוּיְ
אַיְז דָּאָרָט גַּעֲנִירְנְדָעָט דִּי קַאֲלָאנְגָעָ קָאָרְקָוָר, נַוְטָן וּוּיְ
גַּרְעָסְטָן טִילְ אַרְבָּעָטָרָט) הָאָבָן נִיט גַּעֲקָאנְט גַּלְיִיךְ
פּּאָרָן קִיּוֹן אַיְז (זַיְיָ הָאָבָן אַנְגָּהָוָבוּן זַיְד צָוּ בָּאָזָעָן
אַיְז דָּעָר קַאֲלָאנְגָעָ ערְשָׁת אַיְז 1921), אַיְז זַ' דָּעְרוֹנִיכְ
גַּעֲקָומָעָן צַוְּרָיק קִיּוֹן עַנְגָּלָאנְד אַיְז אַזְוּעָק (1915)
קִיּוֹן גַּלְאָזָגָנוֹ (שָׁאַטְלָאנְד) שְׁמַדוֹּרְיוֹן אַנְגָּרָאנְאמִיעָ, פְּדִי
עַר וְאַל קָאנְעָנוּ וְוּיְ גַּעֲהָרוֹק אַנְגָּרְיוֹן דִּי קַאֲלָאנְגָּזִיעָ
פּוֹן קָאָרְקָוָר, וּוּעָן דִּי צִוְּיט וּוּטָט קָומָעָן דָּעָרָצָן. אַיְז
1916 הָאָתָם זַיְד, אֲבָעָר, דָּאָם רַעְלָן אַיְז זַ'סְ לְעָבָן אַ
דָּרְיוֹן גַּעֲמָאָן אַיְז אֲנַיְירָרְגַּעְפָּאָרָן קִיּוֹן
קָעְגָּנְעָר פּוֹן קָרְיָה, אַיְז וּוּידָעָר אַרְבָּעָרְגָּעָפָּאָרָיךְ
לְאַנְדָּרָן, וּוּאוֹ עַר הָאָתָם גַּעֲמִירָט אַז אַנְטִוְרִמְיָילְטָאָרִיךְ
טִישָׁע פְּרָאַפְּגָאָנְדָעָן, אַזְוּ וּוּעָן הָעַרְבָּעָט סְעַמְיוֹעָן, דָּעָר
דָּעְמָאַלְטָמְדִיכָּעָר "הָאָוָם סְעַקְרָעָטָעוֹר" (פּוֹן דָּעָר בְּרוּיטִיְּ
שְׁעָרְרָעְגִּירָוָנָגָה, הָאָתָם גַּעֲשָׁלָאָסָן מִיטָּזָנוּ וּזְעָזִישָׁעָר (אַזְרִישָׁעָר)
נְאַטְוָרָאַלְיוֹרָטָעָ רְסִישָׁע יְדָן אַיְז דָּעָר עַנְגָּלָישָׁעָר אַרְמוֹן,
דָּאַרְפָּט אֲדָעָר זַיְד צַוְּרָיק קִיּוֹן רְסָלָאנְד אַזְוּ דָּאַרְטָן רְעָקָרָוּ
טִירָט וּוּרְדוֹן אַזְוּ נִיְזָן אַיְז מְלָחָמָה, — אַיְז זַ' אַרְוִוִּים
אַיְז שָׁאַלְעָן קָמָמָה קָעְנוּ דָּעָם, "פְּאַרְטִידִיקְוָנוֹנִים-קָאַמִּיטָּעָת",
דָּעָט אַזְוּ לְאַנְדָּרָן דִּעְםָעָם, — אַנְטִוְרִמְיָילְטָאָרִיךְ
אַרְיוֹסְגַּעַנְגָּבָן אַזְוּ אַלְיוֹן רְעַדְקָטוֹרָט דִּי אַיְדִישָׁן שְׁטִימָעָן
דָּאַרְדִּיקָאָלָעָ, אַנְטִוְרִמְיָילְטָאָרִיךְ שְׁצִיטָונָגָה, אַז אַרְעָסָ
טִירָט גַּעֲוָאָרָן אַזְוּ אֲקוֹרְצָעָ צִוְּיט גַּעֲזָעָסָן אַיְז תְּלִיסָה
פּּאָרָן זַיְן אַנְטִוְרִמְיָילְטָה-אַנְטִמְאָצִיעָ, אַיְז אַרְיוֹסְגַּעַנְטָרָטָן
פּוֹן דָּעָר צִוְּינִיסְטִישָׁע פְּרָאַפְּגָאָנְדָעָן, הָאָתָם שָׁאָרָפָ באָ
קָעְמָטָן אֲזִיד וּשְׁאַבָּטִינְסָקִים פְּלָעָנְעָר פּוֹן אַיְדִישָׁן
לְעָנָיאָן. עַר אַיְז שְׁפָעָטָעָר אַיְדָעָאִישָׁ דָּרְגָּגָנָגָעָן צָוָם
אַנְאָרְכָּאַקְאָמוֹנוֹם אַזְוּ, מִיטָּדָע הַיְלָךְ פּוֹן עַטְלָעָכָ
לְאַנְדָּרָן עָרָאָרְכִּיבִּיסְטָן, אַיְז 1920, צַוְּרָיק בְּאַנְגִּיטָן אַיְז
?אַנְגִּיטָן זַיְיָ אַלְמָעָ אַנְאָרְכִּיבִּיסְטִישָׁע צְ"שׁ זַעְוָ אַזְבִּיטָעָ
פְּרִיּוֹד (דָּעְשָׁנִין אַיְז פְּאַרְלוֹוֹף פּוֹן 3 יָאָר — מְאַנְגָּטָן
לְעָד אַיְז 1920, צְוּוֹיְוָוָאַכְּבָנְטָלָעָר אַיְז 1921, וּוּאַכְּנָטָן
לְעָד אַזְוּ וּוּידָעָר צְוּוֹיְוָוָאַכְּבָנְטָלָעָר אַיְז 1922 אַזְוּ 1923),
וּוּעָלְכָעָר הָאָתָם רְעַדְקָטוֹרָט אַזְוּ בְּמִעְטָ אַלְיָוָן אַוְיָנָגָעָ
פְּרִילָטָן, וּוּוּוּנְטָעָר זַיְן אַיְינְגָנָעָסָן נָאָמָעָן, אַזְוּ אֲזִיד
אַזְבִּיטָעָ אַזְדָּבָעָן, בְּ. מַאְיָעָה, סָאלְגָּנָאָנָטָן, פִּיעָר רָאָמוֹסָן, בְּ. מַ
מְבָנִי הַיְכָלָאָלָעָן, בְּ. מַאְיָעָה, סָאלְגָּנָאָנָטָן, אַסְפָּט סָלְבָּן, בְּ. מַ
וּוּאָז

דרוקט ארטיקלען וווענו מאלערטי אונז קונטרא-פראבלע מען איז די ווילנער יידישע ציטוונגען. מיטן אויס-בראָד פון דער צוּוִיטַעַר וועלט-מלחמה (סעפט, 1939) זיך געראָטעוועט פון ווילנע קיון גראָדנען, פון דארטן עוואָקאוֹרט געווארן קיון שאָוּטְרוֹסְלָאנֶה, ווועו ער איז קוֹרֵץ נאָד זיין אַנקומען אֲהוֹן געשטארבוֹן.

ש. קאנְשעַגְנֶקְקֵי, הוֹדוֹן ווַיְלָעַן, ג'וֹי, 1947, ז' 191; לעַעֲרַ-זַּיְכָּרְבָּרְ, בְּגִי, 1954, ז' 158; סַאנְדָּעַל, פָּלָקְסָ-שְׁטִיםְעַן, וְאַוְשָׁעַן, טַנְןָן, נָאוֹן, 1956.

ואַלְקִינְדּ, יַעֲקֹב־מָאוּר — (1875 אויגו, 1916 טוטן דעצי, 1937) — נָעַבְ אַיִן קָאַבְרוֹן, לְעִבּוֹ בְּרוּסְקָדְלִיטָא. וַיַּזֶּה פְּאַטְעָר, מְרֻדְכָּרִיהַהְרָה־לְיִיבָּז, אַזְנְגָעָזְעָנְעָר, גַּעֲבִילְדָּעְטָעָר סָוחָר, הָאַטְ גַּעֲצָוְגָןְזָן דָּוְזִיחְיא (רַב יְחָוֹס פָּוּן בְּעַשְׁתָּא אַזְן פָּוּן רְבָבְעַדְלָעָד דָּוְזִיחְיא) (רַב אַיִן דְּרוּישָׁע), וְאַסְטָם גַּעֲשְׁטָמָטָמָט פָּוּן אַבְרִימָטָר אַיִן פְּאַרְמוֹנָאַל. דָּוְ מוּטָעָר זְעִינָעָ, חֵיה־יְדִישָׁעָר מִשְׁפָּחָה אַיִן פְּאַרְמוֹנָאַל. דָּוְ מוּטָעָר זְעִינָעָ, חֵיה־אַסְטָה, אַזְן אַרְאוּינִיקָּל פָּוּן לְוַבְלִינְעָר רָב, רִ' מְשֻׁלְּמָר זְלִמְןָ אַשְׁפְּזָנוֹי, אַיִן אַרְיוֹנִיסְגָּעָקְומָן פָּוּן דְּרוּותָנְדָּוִים אַזְן רְבָנִים — פָּוּן "חַכְמָצָעִי" צְוָרִיק אַרְיוֹת אַזְן מְהֻרְשָׁע, 6 תְּסִפְתִּיְהִים־טָבָא אַזְן רְשִׁיָּו. יַעֲקֹב־מָאוּר זְלִמְןָ אַיִן בִּזְיַי בְּרַמְצָוָח גַּעֲנָגְעָן אַיִן חָדָר, גַּעֲלָעָרָנְט 2 יָאַר אַיִן זְוָאַלְאַזְוִישָׁנְעָר יְשִׁיבָה, גַּעֲשָׁמָט פָּאַר אַפְּלָאַמְּדָה פְּיַעֲרָדְדִּיקָּן עַלְוָי, גַּלְיְוִיכְצִינְטִיק גַּעֲלָעָנְט אַלְגָּעָמִינְעָ לִימָדִים בַּיִּפְרִיוֹוָאַטְמְלָעָרָעָם, דָּעָרָנָאָר וְאַזְן עַקְסָטָמָעוֹ אַפְּגָעָנְעָבָן עַקְזָאָמָעָן אַוְתָּה 6 קְלָאָסְן גִּימְנָאָזָע, שְׁפָעָטָר שְׁטוּדָרִוָּת פְּיַאלָסְאָפְּיָעָ, פְּלָאַלְאַגְּנָעָ, גַּעֲשִׁיכְטָע, לִימְעָדָרָטָר, פְּאַלְיִמְשָׁע עַקְאַנְאָמָעָ אַיִן דִּי אַנוּוֹוָעָרָסְטִימָעָן פָּוּן בְּעַרְלָיוֹן, מִינְכָּעָן, וְשְׁעָנָעוֹוֹ אַזְן בְּעָרָן (אַיִן דָּעָם לְעַצְמָוָן גַּעֲרָאָנוֹן דָּאַקְטָאָרְטִיטָוֹל אַיִן פְּיַאלָסְאָפְּיָעָ אַיִן דִּי גַּאנְצָע יָאַרְזָן זְיוּרָר פְּיַול אַפְּגָעָנְעָבָן מִוּטוֹן טִיכְוָן אַל־זְוִיתְקָוָן שְׁטוּדָיָוָם פָּוּן תְּלָמָוד אַזְן זְיִינָעָ מְפָרְשִׁים. מִיטָּדָרָאָנוֹן מִיטָּזִיד פָּוּן דָּעָר פְּרָמָמְשְׁבִּילְיָשָׁעָר, חִיבָּתָה צִינְוֹדִיקָּעָר הַיִּם אַנְצִיאָנָאָלְאַ-אַרְטָאָדָאָקְשִׁיעָ גַּעֲזָוָונָגָן, חָאָטָם זְלִי שְׂוִוָּן אַיִן מִינְכָּעָן (דָּרִיטְשָׁאָנָדָר) אַנְגָּעָהָבוֹן צָוָן פְּרָאַפְּגָאַנְגָּדוֹרָן צְיוּינָזָן צְוּוֹשָׁן דָּעָר דָּאַרְטִיקָּעָר דִּיְטָשָׁזָן גַּעֲרָאָנוֹן מִיטָּזִיד פָּוּן דָּעָר שְׁוֹוִיָּין, יְדִישָׁעָר סְטוּדָעָנְטָשָׁאָפָּט, דָּעָרָנָה, אַיִן דָּעָר שְׁוֹוִיָּין, גַּעֲוּוֹנְדָעָט צְיוּוֹנָטָשָׁיעָ פְּקָדָאָיָ�ןָעָן, בּוּבְּלִיאָאָמְתָהָעָן אַזְן כְּשָׁרָע סְטוּדָעָנְטָזְדִּיקָּן (וּוּי אַקְעָגְנָגְנוּוֹוִיכָּט קָעָגָן דָּעָם אַיִן גַּעֲנָגְנוּוֹוִיכָּט "רְרוֹסִישָׁ גַּאֲרִיכְוָן"); אַיִן גַּעֲוּוֹן זְעוּרָ גַּוְינְדָעָר אַזְן קָאַרְפָּאַרְאַטִּים־טִישָׁן פָּוּן דָּעָמָקְטִוְוָאָרָאָיָן "קְדִימָה" אַיִן בְּעָרָן, וְאַזְן גַּאֲכָן קְשָׁעָנְעָוּוֹעָר פְּאַגְּרָאָמָן (1903) אַוְידָרָאָגָנִי זְוּתָ אַבְּזָאַפְּנָטָע זְעַלְבָטְשָׁזְזִינְגְּוּפָע, זְיִי גַּעֲלָעָנְטָמָשָׁן שִׁיסָּוֹן אַזְן מִילְּטָעָרָישָׁ מַאֲרָשִׁירָן. פָּוּן בְּעָרָן אַיִן זְיִי עַנְגָּלָאָנָה, וְאַזְן עַרְהָאָט הַתּוֹנָה גַּעֲחָאָט אַזְן גַּעֲוּוֹרָן דָּבָאָיָן אַיִן דָּעָר קְלִינְעָר יְדִישָׁעָר "קָאַנְגָּרָעָ"

עד איז געווין באשעטיקט מיט זיין צווייטער ריזקער תלמודישער ארכטט (דאס מאל איז העבראייש) — הושנה והתוספה, וגם דער ערשותער טoil אירער איז דערשניען שווין נאר זיין טויט. עד איז געשטארבו איז אראמעקייט און ענטקייט איז חייך (הנ' אויף בריוו, וואס ער החט איז אפריל, 1987, געשתקט צו דער קאברינער לאנדסמאנשאפט איז ני', איז זיין צוריק- אדרעה אונזערן : 16 רחוב ובנה, מל"א-ביב).

זונע ערשות וכאן האט ערד פארענטעלעכט אין 1900
אין הצפירה און דראָהאַבְּיטְשָׁעֵר צוֹרְטוֹג אָוּן זינט דָּאָן
געדרוקט פֵּיל הונדערטער אַרטיקלען, אַפְּחָאנְדְּלָנוּנְגָּעָן,
פָּעַלְיָעָטָאנְגָּעָן, בִּילְדָּעָר, דָּרְצָיוֹלוֹנְגָּעָן, לִידְעָר, דָּרָאָר
מָאַטְּישׁוּ וּוּרְקָן אַיְן דַּי פָּאַרְשִׂידְרֶנְסָטָעָן צִוְּתָנוֹנְגָּעָן אָוּן
זְשֻׁרְנָאָלָן אַיְן הַעֲבָרָאַישׁ, יִדְּישׁ, רֹסְטִישׁ, דִּיטִּישׁ, עַנְגָּר
לִוְישׁ, פְּרָאַנְצִיּוֹשׁ אָוּן שְׁפָאָנוֹאַילְישׁ. עַר הַאט אַנְגָּשְׁרָבוּנִי
אַיְן הַעֲבָרָאַישׁ גַּעַזְוָרָן אַיְן יִדְּישׁ שְׁוֹלְן אָוּן תְּלָמְדָרִ
פּוֹרוֹת אַיְן פָּאַרְשִׂידְרֶנְעָן לְעַנְדָּר : פָּוּן זַי זְוִינְגָּן אַרְוִוִּים
אַיְן בָּאוֹזְנְדָּרָעָן אַוְיָגְבָּאָבָּעָם : הַעֲנוֹיִיסָּט (וּוֹאַרְשָׁעָן, 1903);
יציאת מְצִירִים (לְאַנְדָּאָן, 1907); עַצְלִים (לְאַנְדָּאָן,
1907); דּוֹד (וּוֹאַרְשָׁעָן, 1907); הַרְכָּל הַקְּטוֹן (וּוֹאַרְשָׁעָן
קוֹרָקָע, 1907); וּשְׁוֹנָה הַבָּבוֹה (וּוֹאַרְשָׁעָן, 1907);
בְּשִׁתְּיִם (לְיִוּפְצִיגָּה, 1922). הַאט אַיבְּרָגְנָעָזָעָט אַוְיָךְ
יִדְּישׁ : מ. 5. לְיִוּנְכּוּמָס פְּרִינְקָמָעָנוֹן אַיְן לְעַבְּרוּ
פָּוּן מְשָׁה וּבְבוּ (צִירְיךָ, 1906); אָז אַנְדָּר אַיבְּרוּזָעָץ
צָוְנָגָן, גַּעַמְאַכְּטָפָן חַלְלָמָאָלָאָכוֹסְפִּי, אַיְן דָּרְשִׁינְעָן
אַיְן נִיְּרָה, אַיְן 1909) ; פְּרָאָפָּה אַוְאַרְבּוֹרְגָּס דַּי אַזְּקוֹפָּאָפָּה
פָּוּן אַרְץ יִשְׂרָאֵל (לְאַנְדָּאָן, 1907, 37 וּז''); ר. רַאֲקָעָרָם
אַוְאַרְבִּיזָם אָוּן אַרְגָּאַנוֹזָאַצְּיעָן (לְאַנְדָּאָן, 1922, 48 וּז'');
דוֹשׁ. באַרְעָטָם טָעוֹנוֹת קָעָנוֹ אַגְּזָרִיכִים (לְאַנְדָּאָן, 1922,
40 וּז''); סְעַבָּאַסְטִיאָן פָּאָרָם וּוּרְטָעָר פָּוּן אַדְוּצִיעָר (וּזְיִוּ
(ב.) אַיְרָעָם, 1924, 96 וּז''); פָּוּן הַעֲבָרָעָט וּוּלְמָ (וּזְיִוּ
אַבְּיַלְאָנָעָן צָוָם אַרְבִּיטְעָר פְּרִוְינְד) — דִּיר מַחְרָאָט
אַיְנוֹזָל. וּסְ אַרְגְּוִינְגָּל גַּעַשְׁרִיבָעָנָן וּוּרְקָן זְוִינְגָּן : דַּי
פְּשִׁיטְחָא זַו שִׁיר הַשְׁרִידִים (דִּיטִּישׁ, לִידְעָן, 1905); דַּי
אַיְדִּישׁ קָאַלְאָנוּס אָז אַרְץ יִשְׂרָאֵל (לְאַנְדָּאָן, 1914);
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, הַעֲרוֹת וּבָאוֹרִים בַּתְּנִינְדָּר וּבְתְּלִמְדָר (הַעֲבָרָעָט,
לְאַנְדָּאָן, 1918, 196 וּז''); דַּי וּוּוֹוִרְתָּוּן פָּוּן
דוֹר אַיְדִּישׁ בּוּכְדּוֹקְעָרִישׁ — אַוְוִוִּסְנָאָטְקָטְלָעַכְבָּעָר
בְּעַטְפָּוּן גְּרוּוֹס פְּאַרְנוּם אָוּן וּוּרְטָט — (פָּאַרְעָנְטָלְעָכְט
בְּלִיּוֹן דַּי עֲרִשְׁטָע 3 קָאַפְּטִילְעָן אַיְן חַ"ז שְׁגַעַנְסָאָנוֹ,
לְאַנְדָּאָן, 1920). צְוִישׁן וּסְ אַרְגְּוִינְגָּל
בְּעַטְפָּוּן הָאָבּוֹן זַו גַּעַפְּנָעָן : אַזְמָלָנוֹן פָּוּן אַרְגְּוִינְגָּל
לְעַגְעַנְדָּעָס אַיְן הַעֲבָרָאַישׁ, אַטְבָּרָאַשִּׁית ; אַטְבָּרָאַשִּׁית
הַיִּסְטָרָאַישׁ אַפְּחָאנְדְּלָנוֹג וּוּנְגָן. דָּעַר גַּעַלְעָר לְאַטְעָר ;
הַעֲבָרָאַישׁ אַיְבְּרָגְנָעָזָעָט פָּוּן מַאְלִיעָרָם דָּעַר גַּאֲרָגָּר ;
אַסְיִידָּוָר מִיטְ הַיִּסְטָרָאַישׁ אָוּן גַּרְאָמָטְיקָלְלִישׁ בְּאַ
מְעַרְקָנוֹנְגָּעָן אָוּן מִיטְ אָז אַרְיָנְגִּיר וּוּנְגָן דָּעַר גַּעַשְׁכָּבָט
פָּוּן סִידָּר ; אַזְמָלָגָן פָּוּן פָּאַלְיִישׁ לְעַגְעַנְדָּעָס ;
אַז גַּרְוּסָע אַרְבָּעָט אַטְבָּרָאַשִּׁית פָּוּן אַגְּרָכִיכִים ;
Die Irrwege der Jüdischen

לאדרון, איגען היינרייך שמייט, *M. Gracchus* "א". אנדראע מיטארבעטער פון דער צייטונג זונגען געווען: רודאלאך דאכער, ד"ר מיכאל קאהען, שלמה בזידזה, ש. לינדער, וו. רובטשינסקי, זאלזין, מ. ג. זומקאפע). ז' האט אויר רעדאקטירט און פמעט אליאו איזנסגעליט די צווויו ואַכנטעלעכ קינדרער-ביילאנגע צו דער ציטונגן (איו 1922) א"נ דער יוגנער דור. ז' איז געווארן אָפֶרְבְּרָעָנְטָעָר אָנָּאָרְבִּיטָמָט, האט, אויר אַיבְּרָעָנְזָעָט אַ דֵּי טער צִיטְוֹנְסְ-אַרְטִּיקְלָעָן, אַוִּיר אַיבְּרָעָנְזָעָט אַ נְּאָרְכִּיסְטִּישָׁע בְּרָאָשְׁוֹרָן אָוּן בַּיְּכָעָר פֿוֹן בָּאוּוֹאָסְטָע אַנְּאָרְכִּיסְטִּישָׁע שְׂרִיבָעָרָם, אַיּוֹ, אַבָּעָר, גַּלְּיבָצִיטָה גַּעֲלִיבִּין אַ שְׁטָרָנְגָּרְעָדָעָר יַּד אָוּן אַ לְּמָדָן מַפְּלָגָן אַיּוֹ וַיַּן טָנְגָּטָעָר לְעָכָן לְעָכָן. אַיּוֹ דֵי עַרְשָׁתָע יַּאֲרָוּ פֿוֹן וַיַּן אָנָּאָרְבִּיטָמָט האט עַר זַיְעַר פּוֹל גַּעֲרָבָעָט אַיבְּרָעָר זַיְן יַּדְיִישָׁר גַּמְּרָא-אַיבְּרָעָנְזָעָגָן; עַר האט שָׁאָרָפָ בַּאֲקָעְמָטָט דֵי צִיּוֹנִיסְטִּישָׁע בָּאוּוֹנְגָּוֹן אָוּן גַּלְּיבָצִיטָה גַּעֲרָבִּין (איו אַרְבִּיטָעָר פרִינְז) וַיַּעַגְנוּ וּלְאָדִימִיר שַׁאֲבָאָטִינְסְקִין וּוּי וַיַּעַגְנוּ דָעַט "יַּדְיִישָׁן גַּרְבִּיבָּלְדִּי" (ער זָאָל שְׁפָעָטָעָר האָבָן גַּעֲטָאָנָעָן נָאָר נָאָעָנָט צְוּזָאָרְבִּינְדָּן) זַיְן אַשְׁאָבָאָטִינְסְקִין רָעָבָן, דָאָט מַעְרְקוֹוְרְדִּיקְסְּטָע אַיּוֹ וּסְסְפָּטוֹרוֹתְּדִּיקְסְּן וְעַכְּבָן. דָאָט גַּעֲלָנְדָּגָן פֿוֹן זַיְן אָנָּאָרְבִּיטָמָט מִיטָּדָע תְּלִמְדִישָׁע עַטְיָק, וּוּאָס פֿוֹן אַיר עַר קִין מָאָל נִיט אַפְּגָנוּוַיְיכָט אַוְיָה אַהֲרָן — נִיט אַיּוֹ דָעָר טְעָרְיוּעָ, נִיט אַיּוֹ דָעָר פְּרָאָקְטָה. אַזְן עַכְתָּע "פְּרִיּוּ גַּעֲזָלְשָׁאָפָּט" וּוְאָלָט בְּנֵי אִים גַּעַוְעָן אַ "תְּלִמְדִישָׁע גַּעֲזָלְשָׁאָפָּט", דָחָא גַּעֲזָלְשָׁאָפָּט, וּוּאָס דָעָר תְּלִמְדִישָׁע עַטְיָק וּוְאָלָט גַּעֲלָעָן אַיְנָעָם יְסָדָן פֿוֹן אַיר פְּאַלִּיטִישָׁע פְּלוֹאָסְאָפָּע, אַיְנָעָם יְסָדָן פֿוֹן אַיר גַּעַזְעָנְגָּבָן. ז' האט גַּעֲגְּלִיבָּט, אָז פְּגָנָעָם תְּלִמְדִיד שְׁלָאָן נָאָר הַיְּנָט אַרְזָוִים לְעַבְדִּיקָּעָן קוֹוָאָלָן, אָזְן דָאָס אַיּוֹ אוּר גַּעַוְעָן דֵי שְׁטוּיְקָרָאָטָט פְּאָר זַיְן רִזְוִיקָה, פָּמָעַט לְעַבְנָסְלָאָנְגָּעָר אַרְבָּעָט פֿוֹן אַירְבָּרְגָּוּסְן דָעַט תְּלִמְדִיד אַיּוֹ יַּדְיִישָׁ. פֿוֹן 1921 אָז האט ז' גַּעַוְאָוִוָּט אַז הַאָרְגָּוּטָה (אַ קְוֹוָאָרט לְעָכָן לִידָם), וּוּאָז גַּעַוְעָד אַז הַוּמָנוֹר צָעָרִי ("מִלְּיָנָרְרִי"). ז' האט קִין מָאָל נִיט גַּעַקְאָנְטָט פְּאָרְדִּינְגָּעָן גַּעַוְעָד לְעָכָן זָרָן דָעָר מְשָׁפָחָה). אַיּוֹ 1980 אָז עַר גַּעַוְעָן מִיט אַבְּזָד אַיּוֹ דֵי פְּאָרָה אַיְנִיקְטָע שְׁמָטָמוֹ, וּוּאָז עַר אַיּוֹ גַּעַשְׁטָאָנָעָן אַיּוֹ פְּאָרְדִּינְגָּעָן בִּינְדוֹגָן מִיט אַנְּאָרְכִּיסְטִּישָׁע פְּרִינְדָּר אַיּוֹ פְּאַרְשִׁידְעָנָע שְׁטָמָעָן פֿוֹן לְאָנָה, אַיּוֹ אַוְיְגָעָטָר אַטָּמָוּס מִיט אַנְּאָרְכִּיסְטִּישָׁע רְעוּפָרָאָטָן. נָאָר דָעַט אַיּוֹ עַר אַרְבָּרְגָּעָן זָרָן עַרְבָּרְגָּעָן פְּאָרְדִּינְגָּעָן זָרָן וּרְאָוָרְהָאָן זָרָן עַרְבָּרְגָּעָן זָרָן זָרָן וּרְאָוָרְהָאָן זָרָן אַיּוֹ נִישְׁתָּחָבָן אַל הַפְּלִילִים", זָרָן נִישְׁתָּחָבָן אַיּוֹ נִשְׁׁוּעָן אַלְמָנָה, בְּלִי וְלִי.

אוון די איבעריגע ניינ גמרות פּוֹן דעם "סְדַרְתִּי" געפֿינגען זיך נאָר איז דעם תלמוד ירושלמי), אַנְטַחַצְלַט אָוִיך דעם אַרְגִּינְגָּלְן הַעֲבָרָעָאִישָׁן טַעַקְסֶט, צוֹ גַּלְעֵיד מִיט דער יִדְיָשָׁעָר אַיְבָּרְזָעָזָנוֹן, אָוֹן מִיט נְקוּדוֹת. אַיז דער הַפְּרָמָה צָם צְוּיוֹתִין בְּאַנְדְּ דַעֲרְקָלְעָרְטַז וְ, אָז זַיְן פַּרְוּש אַיז גַּבְוּם אַוְיףּ דַי פִּירְשִׁוּם פּוֹן רַמְבָּס אָוֹן ר' שְׁמַשְׁוֹן מְשַׁאֲנָאָי, פּוֹנְקָט וְוּ אַוְתִּה דֻּעָם בְּרַטְנוֹרָא, פְּנֵי מְשַׁה, תָּסְפּוֹתִיּוֹם-טּוֹב אָוֹן שְׁפָעַטְעַרְדִּיקָע מְהֻרְשִׁים, וְוּ אַוְיד אַוְיףּ אַיְגְּנָעָנָע מִינְגָּנָעָן עַרְמָעוֹרְוִוִּין. דער דְּרוּטְמָעָר בְּאַנְדְּ, דַי מְסֻכְּתָא דְּצָרִי (אַינְעָם טַעַקְסֶט — דְּחוֹאי) — ("תַּלְמֹוד אַיז אַיְדִיש", פְּג' "תַּלְמֹוד", לְאַנְדְּ דָּאוֹן, תְּרָפְּצָת — 126 זֶוּ, אַיז פְּלָאִילָא) — חָאָט אַוְיד דעם אַרְגִּינְגָּלְן הַעֲבָרָעָאִישָׁן טַעַקְסֶט פּוֹן דער גְּמָרָא, אַוְיד מִיט נְקוּדוֹת. קְוִיטַז. ד. (רוֹיזָעָן) — ("יְווֹואָז בְּלָעַטָּר, ב' 13). — זָאַל וְ' האַבְּנוֹן אַרְוִיְּגָנְעָנָבָן אַוְיד דעם פָּעָרְטוֹן בְּאַנְדְּ — דַי מְסֻכְּתָא גְּלָאִיט; וּוּנוֹ אָוֹנוֹ וְוּאוֹ — זָאנְט נִיט רִיּוֹעָן. דָּאַס לְעַצְמָעָה וּוּרְקָס זֶס אַיז גַּעֲוֹעַן זַיְן נִיט וּוּוִינְקָעָר רַיְוקָע אַרְכָּבָעָט הַמוֹשָׁנוֹה והַתוֹּסְפָּתָא — "בְּנָסָחָה מְדוֹקֵח עַם פִּרְוּש מַה"ד יַעֲכֹבְרָאָמָר זַלְקִינְד", וּוּאַס דער עַרְשְׁטָמָעָר בְּאַנְדְּ דַעֲרְפָּוֹן — מְסֻכְּתָא בְּרַכּוֹת — אַיז אַרְוִוִּים שָׂוִין נָאָכוֹ טּוֹיטָן פּוֹן מַחְבָּר (חִיָּחָה, תְּרָצָת, 348 קָאָל').

ג. ריויזען, לעספיקאָן, ב'; א. קְרוּמֶקִין, דֵּר אַיְרוֹשֶׁעַ וּוּלְטָעַן, קְרִיאַדְעָלֶה, ס' 2828; יָגָן, אָנוֹ פָּאַשׁ, ג', 1921; יָגָן, אָנוֹ טָעַן פָּעַב, 1988; יָגָן, דֵּר א. גִּינְזְבוֹרָג, צְקוֹנוֹנֶט, ג', 1922; דֵּר א. קְאַרְלָנְדִּן, וּוּרְאוֹלְגְּנוֹגָן, אָנוֹ 108-103, 1928; וּוּרְאוֹלְגְּנוֹגָן, לִיטְרָאָרִישׁ טִילְיָה, וּוּרְאוֹלְגְּנוֹגָן, קְעַב, 1929; מַנוֹּגָן, וּוּרְאוֹלְגְּנוֹגָן, לִיטְרָאָרִישׁ בְּלֻעַתְּעָרָר, וּוּרְאוֹלְגְּנוֹגָן, 17 טָנָן, 1983; דֵּר י. רָובִין, פָּאַשׁ, ג', 1921; ס' 2821, 1988; יָגָן, יָגָן, ג', 1938; מַעֲרַץ, נ', 1938; דֵּר י. רָובִין, פָּאַשׁ, ג', 1959; בְּנִיגְעָר, צְקוֹנוֹנֶט, ג', 1951; אַפְּרֵלְסְטִין, 1988, אָנוֹ בְּלֻעַתְּעָרָר גַּעֲשַׂכְּמָטוֹן פָּוּן אַיְרוֹשֶׁעַ, פָּאַזְוּ, אַוְרְפָּקְטָם, לִיטְרָאָרִישׁוֹר, ג', 1959; אַפְּרֵלְסְטִין, ב', 207-203, 1959; א. פָּאַזְוּ, אַוְרְפָּקְטָם, 1938; מַאי-אָנוֹגָסֶט, 1938; דֵּר י. יָגָן-בְּלֻעַתְּעָרָר, ב', 18, 1938; וּוּרְאוֹלְגְּנוֹגָן נָגָן-דִּעְמָה, 1938; בְּ-629-626, 1939; דֵּר א. מַוְּדוֹנוֹגִין, וּרְאוֹעַסְזָאָן, ב', 1951; דֵּר יָגָן-אָנוֹן, 1939; דֵּר א. פְּרוֹדְבָּגָה, בִּתְּרַעַד סְפָרִים, 1951; ד. תְּדִהָר, אַנְצִיקְלּוֹפְּרִיה לְחַלְזֵי הַיּוֹשֵׁב וּבּוֹנוֹגָר, ב', 9.

זאת, יצוחק — (1907) — **ג'טסן דעצי,** (1935) — געבע, איזן ראוונע, וואליגנער געגענט, איזן אַפָּרְעָמֶנְגָּלְעָכָּר מִשְׁפָּחָה. פֿרִי גַּעוֹוָאָרָן אַ יְתָום נַאֲכָן
פָּאָטָעָר. באַקְמוּן אַ יְדִישָׁע אָז אַלְגָּעָמִינָׁע דָּרָעָר
צִיאָוָנָג. גַּעַנְדִּיקְטָט דָּעַם וּאַרְשָׁעָוָעָר אַנוֹנוֹוּעָרְסִימְטָעָט מִיטָּן טִיר
טוֹלְדָּהָר פָּוֹן יוֹוִידִישׁ וּוַיְנְשָׁאָטָן. פָּוֹן 1928 בֵּין
זִיןְטוּיָטִישָׁן בְּיוֹרָא בִּים, "עַבְעַקָּא" אַיזְן וּוְאַרְשָׁעָאָוּן
סְמָטָאִיטִיסְטִישָׁן בְּיוֹרָא בִּים, דִּי צִיעַשְׁרִיּוֹטָן: דָּאס וּוְירָטָ
אַ מִיטָּאָרְבָּעָטָר לְעָבוּן, פְּאַלְקָסְהַילְקָ אַאָגָּא, וּוְאַרְשָׁעָדוּוְילְגָּעָ.
מַחְבָּר פָּוֹן אַ מַאְנוֹגָרָאָפָּעָן וּוְעָגָן רָאוּוָעָן (אַיזְן פּוֹוְילִישָׁן),
וְאַרְשָׁעָן 1984. גַּעַשְׁטָאָרְבָּן אַיזְן וּוְאַרְשָׁעָן.
דָּאס וּוְוִוְוְרְטָאָפְּטָלְעָכָּעָן לְעָבוּן, וּוְאַרְשָׁעָן, וּלוּ-דָעָץ/, 1985.

Geschichte ; א גראומע ארכבעט איבער דער געשיכטעט פּוֹן דער צענוזר פּוֹן דער קירז אָנוּ אַינְקוּוויזִיטֵע אֲוֹיֶך יְדִישׁע סְפִּירִים — אָוּפָן גְּרוֹנדֵ פּוֹן דֻּעַם פְּתַבְּזִיד (וּוָאַט געפּונט זיך אַין פָּאַרְיוּזֶר מְלוֹכְדָּבִיבְּלָאָטֶעֶק, וּוְאַרְיָן אַנטְנוֹן זִינְעָן — אֲוֹיֶך אַין רְוִים אָנוּ בְּאַלְאָנְעָן) פּוֹן אָז אלְטוֹן צְעַנוֹןָר, אַצְּתַּהְעַר יְהִדָּה, אַתְּלַמְּדֵי פּוֹן אֲרִי הַקְּדוֹשָׁה, שְׁפַעַטְעַר אַמְשָׁמוֹה, וּוְאַסְׁוּזָם אָז, וּוְעַלְכָּבָעָר עַטְמָעָר עַם דָּאַרְפָּוֹן אַוְיסְּנָעָמָעָקָט וּוּעָרוֹן אַין דַּי צְעַנוֹזְרִיטְמָעָט סְפִּירִים (דַּעַר פְּתַבְּזִיד אַין נִימֵּט גְּעוּווֹן בְּאַקְאָנְטָן דַּי פְּרִיעָרְדִּיקָעָה הַוִּסְטָמָרִיקָעָר פּוֹן דַּעַר צְעַנוֹזָר — אַ). בְּעָרְבָּן זְרָגְוּרְיְהָבָרְיָה פּוֹן אָז, פְּאַפְּרִיר). ז' חָצָט אֲוֹיֶך רְעַדְקָטִירָט דֻּעַם חָלָוֹן זְרָגְוּרְיְהָבָרְיָה פּוֹן אָז. 5. בִּיסְקָא (אַנְדָּרָז, 1920).

ז' סְמִיכָה וּוְבִּטְקָסְטָעָר אַוְיְקָטָו אַין גְּעוּווֹן זַיְן אַנְגָּעוּהָי בְּעַנְעָן אַיְבָּרוּזָעָזָנָג פּוֹן תַּלְמֹוד אַרְוֹפָה יְדִישָׁה, פּוֹן יוּולְּסָעָר כַּעַר עַם זִינְעָן דְּעַרְשִׁינָּעָן דַּי עַרְשְׁטָעָה פְּרִיךְ מְסִכְתָּהָט פּוֹן דַּעַר נְמָרָא אָז דַּעַר מְשָׁנָה פּוֹן סְדָר זְרוּעִים. דַּעַר עַרְשָׁאָעָר בְּאַנְדָּה, דַּי מְסִכְתָּא בְּרָכָות, הַאֲט אָוּפָן שְׁעַרְבְּלָאָט דֻּעַם אַלְגָּעָמְיְ�נָעָם טִיטָּוֹל : גְּלָמָוד בְּבָיִיל — (גְּמָרָא אָין אַיְדִישׁ), פּוֹן גְּגָרָא, "אַיְבָּרוּזָעָט אָזָן דְּעַרְקָלְעָרָט פּוֹן דַּר יְעַקְּבָּהָמָאִיר זָאַלְקִינְד, אַרְזִיסְעַגְּנָעָבָן פּוֹן בָּ. וּוּינְכָּעָבָן, לְאַנְדָּרָז, תְּרֵפָה בָּ (1922, 228 וּז', אַין פְּאַלְיָא). דַּעַר טַעַקְסָט בְּאַשְׁטִיטָה פּוֹן מְשָׁנָה, גְּמָרָא אָז אַפְּרִושׁ. אַיְזָן דַּעַר "בָּמְקוֹם הַקְּדָמָה" צָוּ בְּרָכָות שְׁרִיבָּט, צָוּ אַיְזָן דַּעַר "אַיְבָּרוּזָעָזָנָג וּוּלְּיָן מִיר בְּאַמְּעָרָקָן, אָז זַי אַיְזָן דַּעַר אַיְבָּרוּזָעָזָנָג וּוּרְטָלְעָד... אַפְּלִיאָן וּוּעָן דַּעַר סְטִילָהָט שְׁטָרָעָנָג וּוּרְטָלְעָד... אַפְּלִיאָן וּוּעָן דַּעַר פְּרִושָׁה אַמְּאָל דְּעַרְפָּוֹן גְּעוּמוֹת לְעִידָּן... בְּנוּגָן צָוּם פְּרִושָׁה הַאֲבוֹן מִיר זַוד בְּאַמְּוֹת צָוּ שָׁאָפָּן אַזָּה, וּוּאַס זַאלְיָה זַיְן אַדְלָר הַשּׁוֹחֵה לְכָל נֶפֶש, נִיצְלָעָד פָּאַרְזָן אַנְקָאָגָנָעָר אַזְוִי גּוֹט וּוּ פָאַרְזָן לְמִדְרָז... דַּעַר פְּרִושׁ "אַיְזָן, דַּעַר עַיְקָר, גְּבָכוֹת אַוְיָופָה יְוָנה אַיְזָן "נוֹשָׁאי פְּלִימָם פּוֹנְעָם תַּלְמֹוד", אַבְּעָר אַיְזָן גְּנוּוֹסָעָר עַרְטָעָר "הַאֲבוֹן מִיר גְּנוּנָעָן פָּאַר נִיּוֹתָקָן צָוּ זָאָנָן אֲוֹיֶך אָז אַיְגָעָנָעָן מִיר נָגָנָן". וּזָוּ דַּי אַיְבָּרוּזָעָזָנָג, אַזְוִי אֲוֹיֶך דַּעַר פְּרִושׁ זַיְן גְּשָׁרִיבָן (לְוֹטָם שָׁ. נִגְעָרָז) "אַיְזָן אַמְּחִיהִידִיקִיָּה יְדִישְׁעָר שְׁפָרָאָד", וּוּאַס אַיְזָן אָז דַּי וּוּיטְעָרְדִּיקָעָה בְּעֵנֶד גְּעוּוֹאָרָן נָאָד מְעָרָעָר "הַיּוֹן אָז גְּלִינְטָעָרָט". דַּי עַטְלָעָבָע דְּעַיטְשָׁמְעָרְיוֹזָמָעָן, וּוּאַס פָּאַלְיָה אַרְיָין דַּא אָז דְּאַרְטָמ ("דִּיזְעָר", "עַנְטֶפֶּעֶרֶןְטָמָ", "עַנְטֶפֶּעֶרֶןְגָּנָג") אָזָן אַפְּרָאָרָן מְחַבְּרָה גַּעַת אַנְדָּרָעָר, הַאֲבוֹן, קַעַנְטִיקָה, פָּאַרְזָן מְחַבְּרָה גַּעַת וּוּסְטָעָס טְמִילְּסְטִישָׁע בְּאַרְעָכְטִיקָוָנָג, יְעַדְנְפָאָלָס שְׁטָרָעָן זַיְן לְגַמְרִי נִימֵּט דַּעַר גְּרוּיְסָעָר הַנְּאָהָה, וּוּאַס מְעַן הַאֲט בְּיַם לְיִיעַנְעָן (אַדְעָר לְעַרְנָגָן) זַיְן גְּמָרָא אָז יְדִישָׁה. דַּעַר צְוּוֹיְמָעָר בְּאַנְדָּה, מְסִכְתָּא פָּאָה, הַאֲט אַזְוִיָּה שְׁעַרְבָּן בְּלָאָט דֻּעַם טִיטָּוֹל אַלְמָוֹד אַיְזָן יְדִישָׁה, פּוֹן תַּלְמֹוד, פּוֹן אַנְדָּרָז, תְּרֵפָה ח (1928, 86 וּז', אַיְזָן פְּאַלְיָא). דַּי צְוּוֹיְמָעָר מְסִכְתָּא, וּוּאַס אַיְזָן, פּוֹנְקָט וּוּדַי וּוּיטְעָרְדִּיקָעָה מְסִכְתָּה אַיְזָן דַּעַר אַיְבָּרוּזָעָזָנָג, גְּעַנוּמָעָן פּוֹן תַּלְמֹוד יְרֹשְׁלָמִי (דַּעַר תַּלְמֹוד בְּבָיִיל הַאֲט דָאָר נָאָר בְּרָכָות, דַי גְּמָרָא אַיְזָן דַּעַר עַרְשְׁטָעָר מְשָׁנָה פּוֹן "סְדָר וּרְעִים",